

LUNDS
UNIVERSITET

Energiforsk

SBUF

VATTENFALL

Fuktupptagning och Frostbeständighet hos Vattenbyggnadsbetong – Islinstillväxt

Kraftindustrins Betongdag

Martin Rosenqvist

Vattenfall / LTH

2016.05.25

Nedbrytning av betong

- Nedbrytning sker sällan till följd av enskilda processer
- Oftast samverkan mellan:
  - Fysikaliska processer
  - Kemiska processer
  - Mekaniska laster
  - Temperaturberoende laster
  - ”Ogynnsamma förutsättningar”
- Stor komplexitet i nedbrytningsförloppet

Frostskador på vattenkraftskonstruktioner

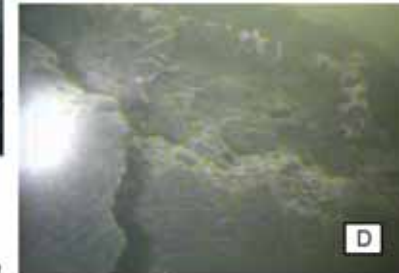
- Uppdelning av frostskador:
  - Ytliga skador
  - Inre skador
- Betongens frostbeständighet
  - Ej (absolut) egenskap
  - Klimatberoende
  - Fuktberoende
  - Luftporbildande medel
- Kan betongens frostbeständighet försämrars i ett långt perspektiv?

Islinstillväxt i betong – misstänkt fall

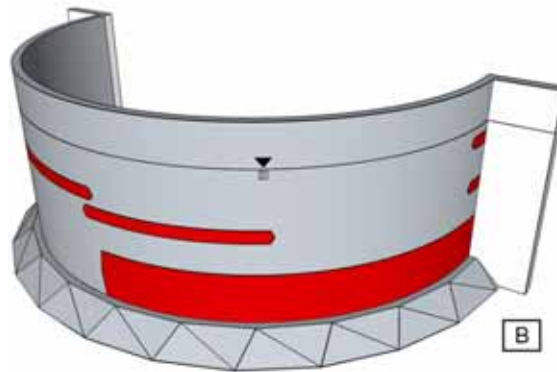
- Valvdamm

- 1941-1944
- $L = 33$ m
- $H = 8$ m
- $T = 350$ mm

- Skador

- $D = < 150$ mm

- Åtgärdad

Islinstillväxt i betong – misstänkt fall

- Lamelldamm

- Tidigt 1940-tal
- $L = 51$ m
- $H = 9$ m
- $T = 400$ mm

- Skador

- Nedströmssidan
- Täcksikt borta
- Armering

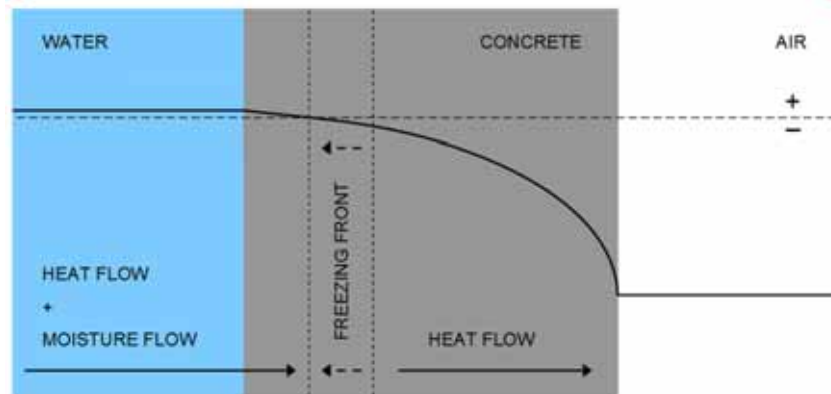
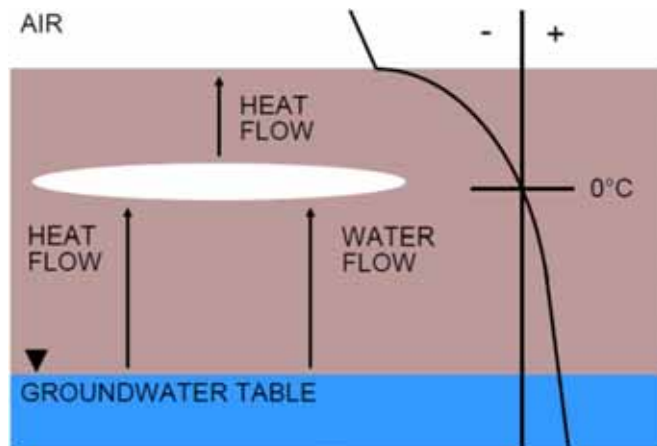
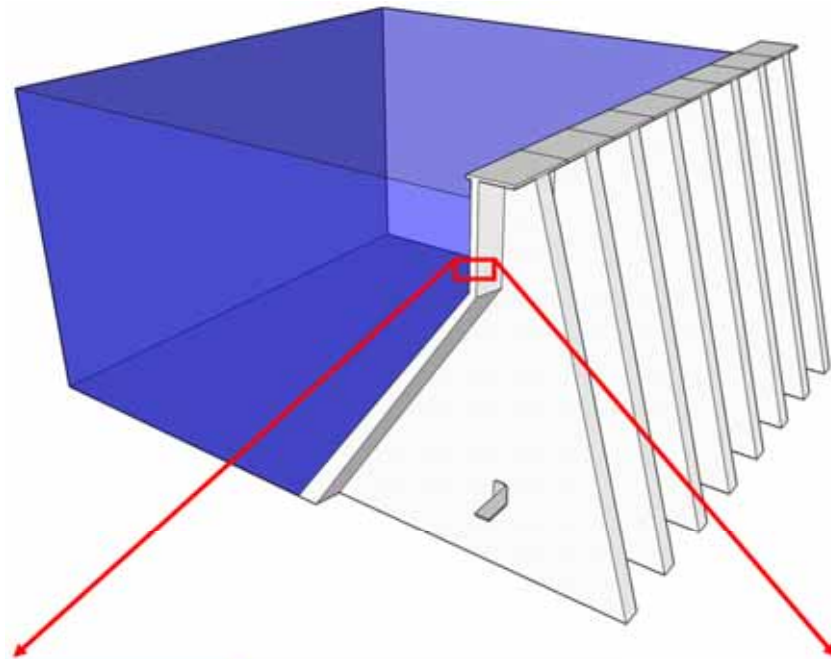

Islinstillväxt i betong – misstänkt fall

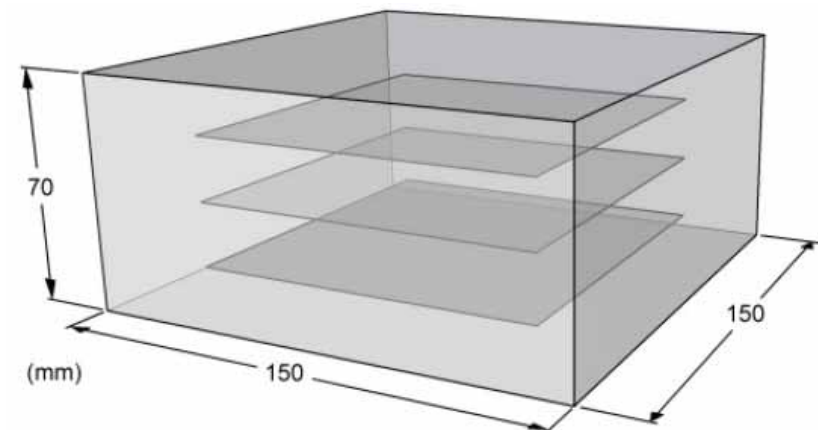
Förutsättningar för islinstillväxt i betong

Islinstillväxt i betong

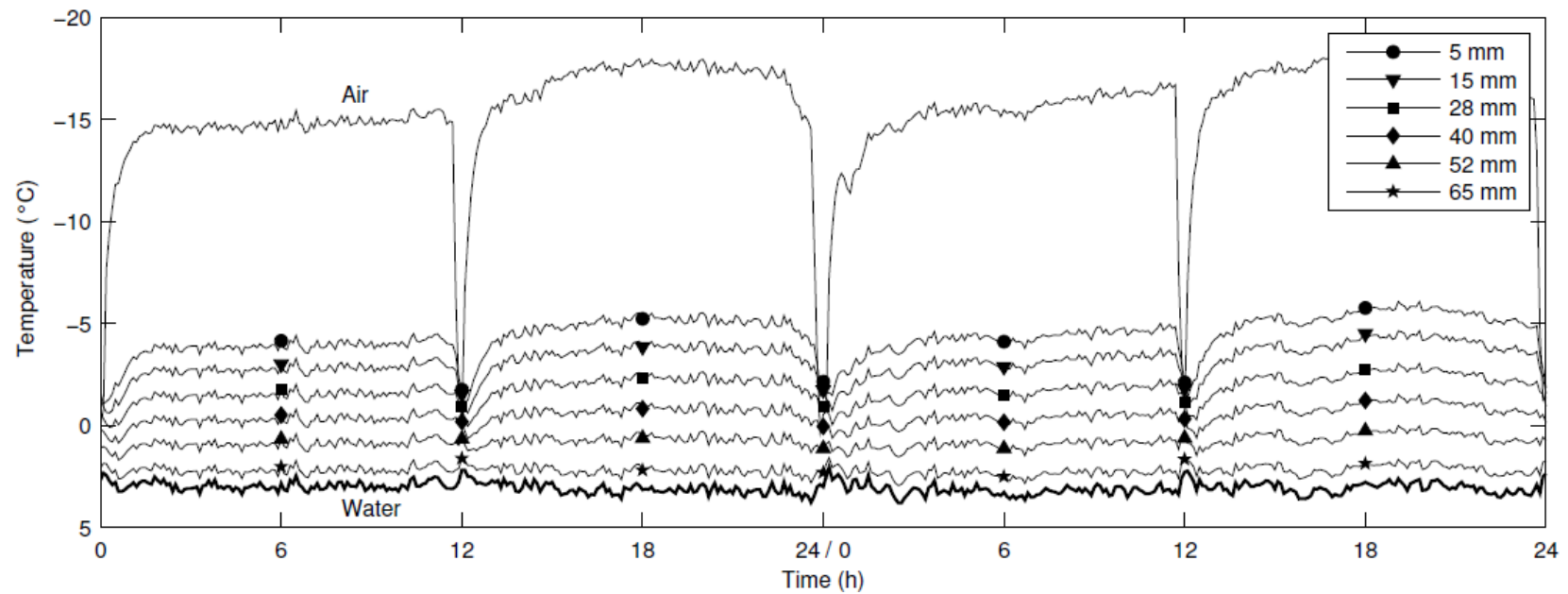
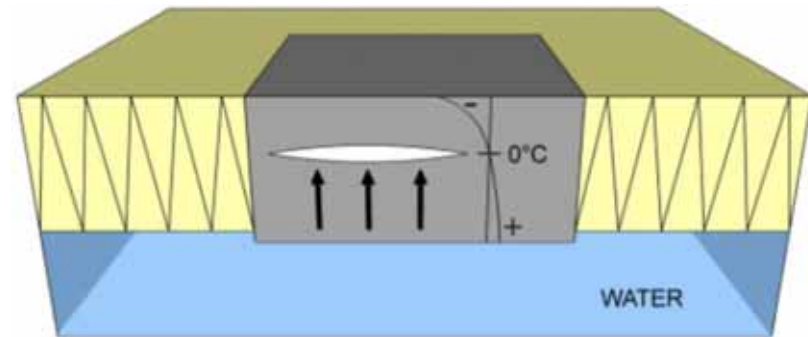
- Provkroppar av åtta betongkvaliteter mellan vct 0,5 och 1,4
- Provkroppar: Oskadad betong
- Provkroppar: Frostskadad betong
  - Torkats vid 105 C, därefter vattenmättats och frysts en gång (-20 C)
  - Inre sprickbildning
- Provkroppar: Betong med pappersskikt
  - Tre pappersskikt 110x110 mm² har gjutits in för att utgöra en försvagning i betongen.
  - Dålig kringgjutning av armering.
  - Dåligt utförd pågjutning.
  - Främmande föremål.

Islinstillväxt i betong

- Försökuppställning
- Ovansidan utsatt för frysning
- Undersidan nedsänkt i vatten

Islinstillväxt – frostskadad betong

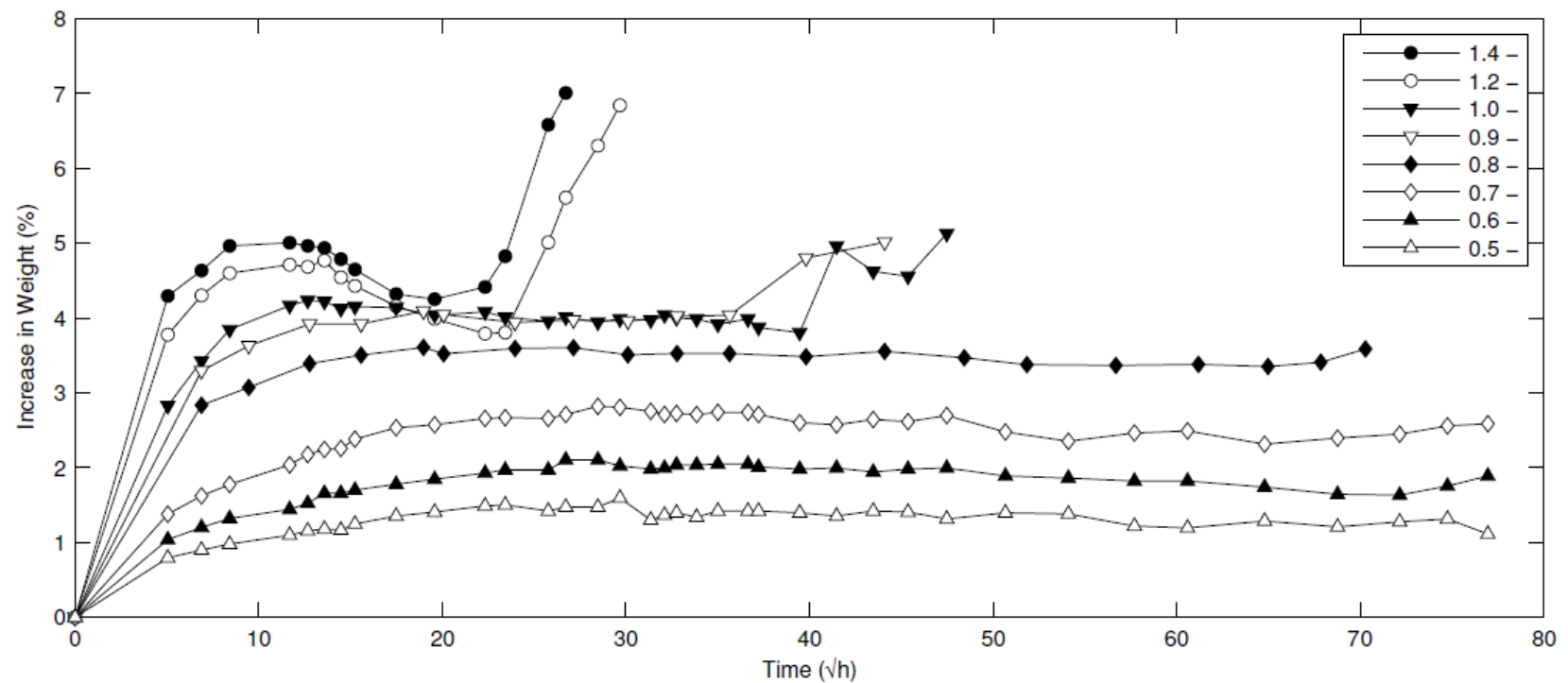

- Islinsbildning i samtliga provkroppar inom en veckas tid:

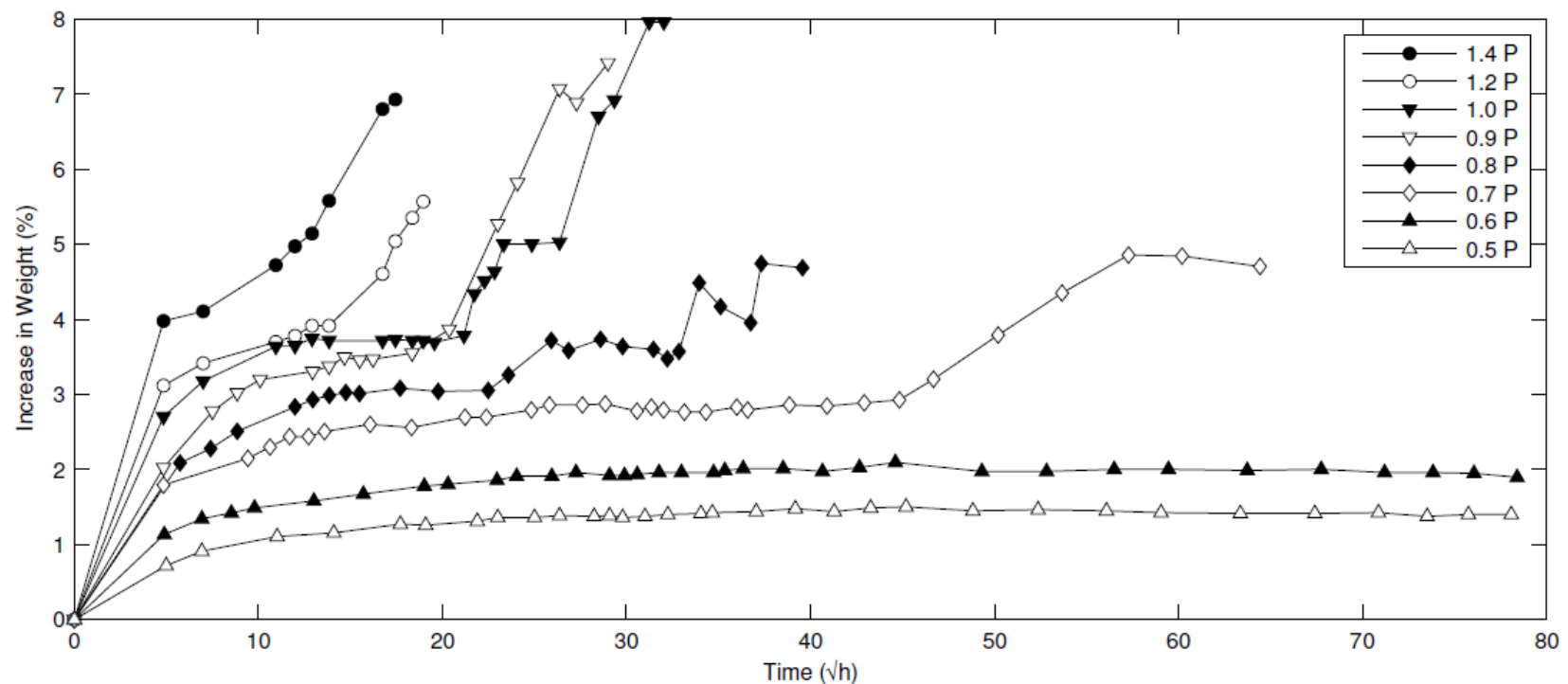
Islinstillväxt – oskadad betong

- Islinstillväxt inträffade i provkroppar med vct 0,9 eller högre.
- Tiden till isinstillväxt ökade med minskande vct.

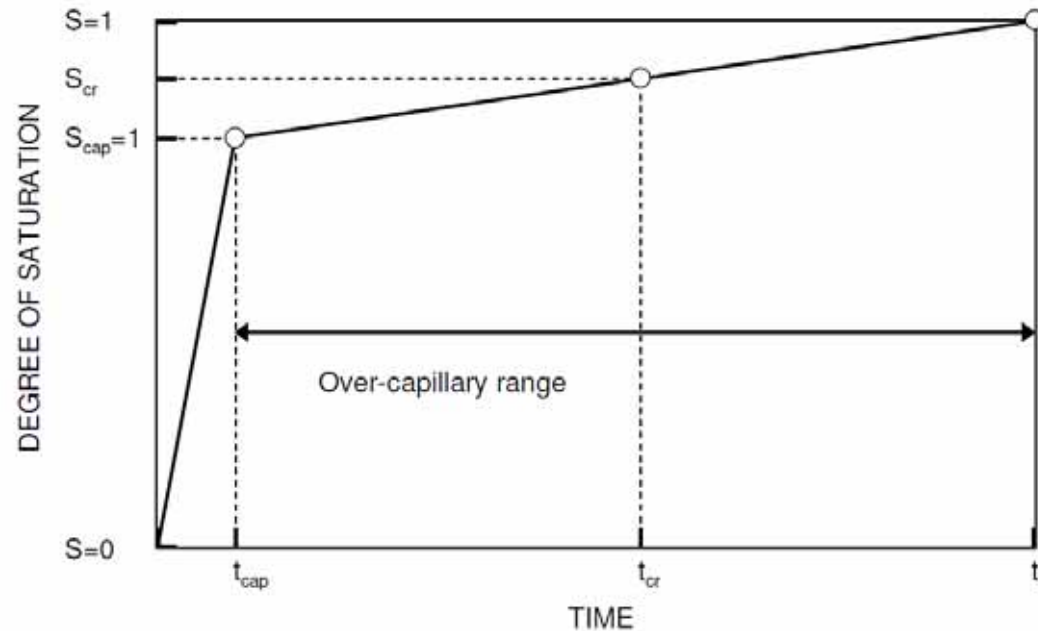
Islinstillväxt – betong med pappersskikt

- Islinstillväxt inträffade i provkroppar av samtliga vct.
- Islinstillväxt i samtliga fall vid det mellersta pappersskiktet.

Fuktupptagning över tid

- Fuktupptagning till följd av långvarig kontakt med vatten:

$$W = k \cdot t^{1/2}$$

- Absorptionskoefficient (efter kapillärmättnad)

Beräkning av tid till islinstillväxt i betong

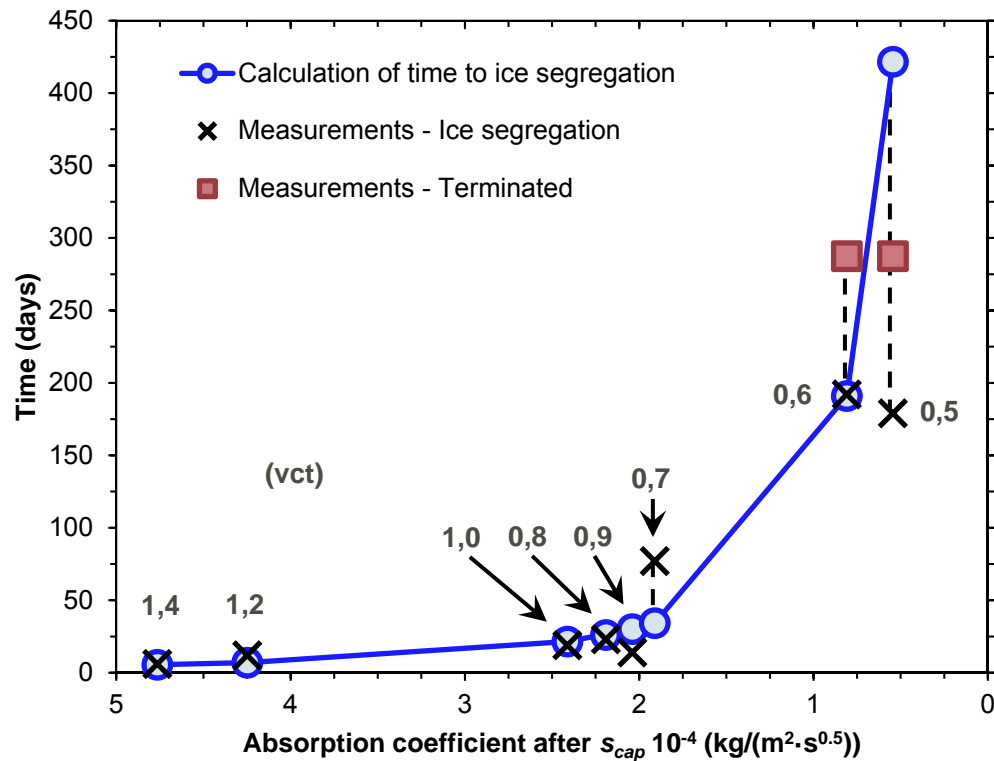

- Antaganden för att beräkna tidpunkten för islinstillväxt:
  - De två understa pappersskikten behöver vara vattenmättade.
  - All fuktupptagning sker i pappersskikten.
  - Typisk pappersporositet är ca 70%.
    - » Kan delas upp i intra- och interfiber-porositet.
    - » Intrafiber-porositeten utgör 60% av total porositet.
  - Ett pappersskikts tjocklek i blött tillstånd är 0,32 mm.
  - Vatten som fyllt ut interfiber-porositeten absorberas av betongen.
  - Två pappersskikt skapar ett hålrum motsvarande ca 2 200 mm³.
  - Vatten expanderar ca 9% vid fasomvandlingen till is.
  - Ca 2 000 mm³ (2 gram) vatten behövs för att fylla hålrummet.

Beräkning av tidpunkt för islinstillväxt

- Jämförelse mellan försök och beräkningar:

Islinstillväxt i vattenkraftskonstruktioner

- Har bevisligen inträffat i flertalet fall
- Sannolik orsak:
  - Dålig betongkvalitet.
  - Dålig kringgjutning av armeringen.
  - Hög fuktbelastning över lång tid.
  - Genomfrysning av konstruktionen/dammen.
- Svårt att förutse då eventuella defekter i betongen är okända.
- Islinstillväxt kan förhindras om dammen värmeisolerar.

Islinstillväxt i betong – summering

- Islinstillväxt sker omgående i betong med inre frostskador
- Risk för isinstillväxt i oskadad betong med $v_{ct} \geq 0,9$
- Risk för isinstillväxt i betong med inre försvagningar, $v_{ct} \geq 0,5$
- Verkliga konstruktioner:
  - Betongkvalitet
  - Defekter i betongen
  - Fuktförhållanden
  - Temperaturförhållanden
- Kan förhindras om frysning av dammen förhindras

